

Ouderlijke warmte en positieve disciplineren in relatie tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind; verschillen tussen vaders en moeders

Lotte ter Haar (3339319)
Mirjam Heijes (3339351)
Karlijn Jeurig (3339424)
Lisa van der Velde (3346978)

Universiteit Utrecht
Pedagogische Wetenschappen
2010-2011

Begeleider: Mw. Dr. M. Verhoeven

Groepsnummer: 5

Datum: 15 juni 2011

SAMENVATTING

Achtergrond In de literatuur is weinig bekend over de rol van vaders in de sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit onderzoek is uitgevoerd om verschillen tussen vaders en moeders in warmte en positieve disciplineren te onderzoeken. Daarnaast wordt de samenhang van deze opvoedgedragingen met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind onderzocht. **Methode** Aan dit onderzoek hebben 306 vaders en 307 moeders deelgenomen met kinderen tussen de 12 en 48 maanden, $M = 30.00$ maanden, $SD = 9.64$. Vaders en moeders hebben de vragenlijsten onafhankelijk van elkaar ingevuld over het eigen gedrag. Om de opvoedgedragingen warmte en positieve disciplineren te meten is gebruik gemaakt van de *Early Childhood Parenting Questionnaire*. De vragenlijsten met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn alleen door moeders ingevuld, dit betreft de vragenlijsten de *Ages and Stages Questionnaires: Social-Emotional* en de *Child Behavior Checklist-1½-5*. **Resultaten** Moeders blijken significant meer warmte te bieden en meer positieve disciplineren toe te passen dan vaders. Bovendien voorspelt de warmte van vaders en moeders de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. De warmte van moeders is hierbij belangrijker dan de warmte van vaders. Wanneer ouders meer warmte bieden, zal het kind minder probleemgedrag laten zien. Positieve disciplineren kan de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind niet voorspellen, noch van vaders, noch van moeders. **Conclusie** Geconcludeerd kan worden dat het van belang is vaders te betrekken in interventie- en preventieprogramma's, omdat vaderlijke warmte niet te verwaarlozen is op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind.

Sleutelwoorden warmte, positieve disciplineren, sociaal-emotionele ontwikkeling, jonge kind, vaders, moeders.

Een kind is vanaf de geboorte op vele domeinen in ontwikkeling. Eén van die ontwikkelingsdomeinen is de sociaal-emotionele ontwikkeling (Carr, 2006). Tijdens de sociaal-emotionele ontwikkeling wordt het kind zich bewust van zichzelf en anderen en leert het kind wat wenselijk sociaal gedrag is (Kievit, Tak & Bosch, 2008). Echter, wanneer zich problemen voordoen in de vroege sociaal-emotionele ontwikkeling kan dit leiden tot moeilijkheden op latere leeftijd, zoals externaliserend probleemgedrag (Wicks-Nelson & Israel, 2009), slechte schoolprestaties (Denham, 2006) en drugsgebruik (Volkow & Li, 2005). De vroege kindertijd (0-4 jaar) lijkt dan ook een sensitieve periode voor het leggen van een goede basis voor de verdere sociaal-emotionele ontwikkeling (Landry, Swank, Assel, Smith & Vellet, 2001). Voor deze ontwikkeling blijken ouderlijke warmte (Davidov & Grusec, 2006; Domitrovic & Bierman, 2001; Eisenberg et al, 2001; Hastings, Rubin & DeRose, 2005) en positieve disciplineren (Grusec & Hastings, 2007; Kotchick & Forehand, 2002; Sanders, 2008) een belangrijke rol te spelen. In eerdere studies naar de samenhang tussen opvoeding en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind is voornamelijk de rol van moeders onderzocht en zijn vaders veelal op de achtergrond gebleven (De Haan, Prinzie & Deković, 2009; Gamble, Ramakumar & Diaz, 2007). Er is daarom weinig bekend over de rol van vaders in de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en in hoeverre vaders verschillen in hun manier van opvoeden in vergelijking met moeders. Informatie met betrekking tot verschillen in de manier waarop vaders en moeders met hun jonge kinderen omgaan en hoe hun opvoedgedrag samenhangt met ontwikkeling van deze kinderen kunnen belangrijke aanwijzingen bieden voor het verbeteren van bestaande interventie- en preventieprogramma's. Dit onderzoek richt zich op warmte en positieve disciplineren in het opvoedgedrag van vaders en moeders en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind in de leeftijd van 12 tot 48 maanden. Er zal onderzocht worden of vaders en moeders verschillen in het bieden van warmte en het toepassen van positieve disciplineren. Daarnaast wordt onderzocht of de samenhang tussen ouderlijke warmte en positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind verschillend is voor vaders en moeders.

Warmte en sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind

Van een warme opvoeding wordt gesproken wanneer ouders hun kind emotionele ondersteuning bieden door het tonen van affectie, zij sensitief zijn voor de behoeften en signalen die het kind geeft en hier op een juiste, responsieve manier op ingaan (Corwyn & Bradley, 1999; Davidov & Grusec, 2006; Domitrovich & Bierman, 2001; Eisenberg et al., 2001; Hastings, Rubin & DeRose, 2005; Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković & Van Aken, 2007). Volgens Bowlby (1969) zijn dergelijke ouderlijke gedragingen van groot belang voor de totstandkoming van een veilige hechtingsrelatie tussen ouder en kind. Deze hechtingsrelatie is de eerste sociale relatie van het kind en vormt een

blauwdruk voor volgende relaties. Door de hechting ontwikkelt het kind eigenwaarde wat de sociaal-emotionele ontwikkeling ten goede komt. De mate van ouderlijke warmte draagt bij aan de kwaliteit van de hechtingsrelatie en is daarom van belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Grusec & Hastings, 2007). Dit wordt ondersteund door eerdere onderzoeken. Zo blijkt dat een kind dat opgroeit bij een moeder die een hoge mate van warmte biedt minder probleemgedrag laat zien (Davidov & Grusec, 2006; Domitrovic & Bierman, 2001; Deater-Deckard et al., 2001). Deze samenhang tussen warmte van moeders en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind kan al in het eerste levensjaar worden aangetoond (Feldman & Eidelman, 2009; Landry, Smith & Swank, 2006; Landry et al., 2001; Page, Wilhelm, Gamble & Card, 2010). Op basis van deze eerdere bevindingen wordt verwacht dat ook in deze studie een positief verband zal worden gevonden tussen ouderlijke warmte en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

Positieve disciplineren en sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind

Naast het bieden van warmte is het toepassen van positieve disciplineren van belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Hoffman, 1979; Karreman, Van Tuijl, Van Aken & Deković, 2009). Bij positieve disciplineren staan belonen (het prijzen van goed gedrag van het kind) en inductie (het uitleggen van de consequenties van bepaald gedrag) centraal (Verhoeven et al., 2007). Volgens operante conditionering (Thorndyke, 1898; Skinner, 1953) zorgt belonen voor het toenemen van positief gedrag, dat voortkomt uit het toevoegen van een gewenste stimulus of het weghalen van een ongewenste stimulus (Woolfolk, Hughes & Walkup, 2008). In de sociale leertheorie van Bandura (1977) wordt benadrukt dat belonen een motiverende werking kan hebben en gedrag kan sturen (Grusec & Hastings, 2007). Tevens hebben eerdere studies gevonden dat belonen door vaders en moeders een positieve bijdrage levert aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Kotchick & Forehand, 2002; Sanders, 2008). Naast belonen is inductie van belang voor deze ontwikkeling. Wanneer ouders inductie toepassen leert het kind zich in te leven in anderen (Grusec & Hastings, 2007), door middel van geleerde regels, normen en waarden (Hoffman, 1979; Karreman et al., 2009). Wanneer ouders een lage mate van inductie toepassen kan dit een negatieve invloed hebben op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Simons et al., 2002), doordat het kind zich niet goed leert in te leven in anderen. Op basis van deze bevindingen wordt verwacht dat in deze studie een positief verband wordt gevonden tussen ouderlijke positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

Verschillen tussen vaders en moeders

Zoals hierboven vermeld zijn ouderlijke warmte en positieve disciplineren van belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. De rol van vaders wordt tegenwoordig belangrijker geacht dan enkele jaren geleden, omdat vaders nu meer tijd doorbrengen met hun kinderen (Corwyn & Bradley, 1999; Pleck & Masciadrelli, 2004). In dit onderzoek wordt daarom gekeken naar het verschil tussen vaders en moeders.

Allereerst wordt gekeken naar het verschil in opvoeding tussen vaders en moeders. Mogelijke verschillen kunnen verklaard worden aan de hand van de sociale roltheorie (Hosley & Montemayor, 1997). Deze theorie benadrukt dat mannen en vrouwen, door middel van sociale interacties, wordt geleerd hoe ze zich als man of vrouw horen te gedragen. Door deze sociale interacties krijgen vaders de rol van kostwinner binnen het gezin en zorgen moeders voor de kinderen en het huishouden (Gamble et al., 2007; Gryckowski, Jordan & Mercer, 2009; Lewis & Lamb, 2003; Wood & Eagly, 2002). Moeders brengen hierdoor over het algemeen meer tijd door met het kind en weten daardoor beter wat het kind nodig heeft (Lewis & Lamb, 2003). Naast de sociale roltheorie kan de ouderlijke investeringstheorie (Trivers, 1972) bijdragen aan mogelijke verschillen tussen vaders en moeders. Volgens deze theorie dragen vaders minder bij aan de zorg voor hun kinderen (Grusec & Hastings, 2007). Als laatste kan het verschil tussen vaders en moeders verklaard worden uit de sekse-roltheorie (Bem, 1974). Deze theorie benadrukt het verschil tussen vaders en moeders, waarbij moeders warmer opvoeden terwijl vaders meer doelgericht opvoeden (Russell et al., 1998). Vanuit onderzoeken blijkt tevens dat moeders responsiever en warmer opvoeden dan vaders (Calzada, Eyberg, Rich & Querido, 2004; Gamble et al., 2007; Russell et al., 1998; Verhoeven et al., 2007). Deze onderzoeken komen overeen met de genoemde theorieën, waardoor verwacht wordt dat moeders responsiever en warmer opvoeden dan vaders.

Naast het bieden van warmte wordt gekeken naar verschillen tussen vaders en moeders in het toepassen van positieve disciplineren. De mogelijke verschillen kunnen wederom verklaard worden vanuit de sociale roltheorie (Hosley & Montemayor, 1997), de ouderlijke investeringstheorie (Trivers, 1972) en de sekse-roltheorie (Bem, 1974). In deze theorieën komt naar voren dat moeders responsiever opvoeden dan vaders. Responsiviteit bewerkstelligt het aanmoedigen en prijzen van het kind en het instrueren en structureren van taken. Hierdoor zullen moeders meer positieve disciplineren toepassen. Echter, uit onderzoeken is een gelijke mate gevonden in het toepassen van ouderlijke positieve disciplineren (Bentley & Fox, 1991; Karreman et al., 2009; Verhoeven et al., 2007). Door inconsistentie tussen onderzoeken en theorieën kan geen verwachting opgesteld worden met betrekking tot mogelijke verschillen tussen vaders en moeders in ouderlijke positieve disciplineren.

Samenhang tussen opvoedgedragingen en sociaal-emotionele ontwikkeling

Naast de verschillen tussen vaders en moeders in opvoedgedrag wordt gekeken naar het verschil in belang van vaders en moeders op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Wederom wordt op basis van de sociale roltheorie (Hosley & Montemayor, 1997), de ouderlijke investeringstheorie (Trivers, 1972), de sekse-roltheorie (Bem, 1974) en de hechtingstheorie (Bowlby, 1969) verwacht dat het belang van moeders groter is op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Onderzoek van Eisenberg en collega's (2001), Eisenberg en collega's (2005) en Hastings en collega's (2005) bevestigt dat de samenhang tussen ouderlijke warmte en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind sterker is voor moeders dan voor vaders. Echter, een aantal onderzoeken heeft geen verschil gevonden in het aandeel van vaders en moeders in deze samenhang (Averett, Gennetian & Peters, 2004; Nelson, Hart, Yang, Olsen & Yin, 2006). Ondanks gedeeltelijke overeenkomst tussen theorie en onderzoek kan geen duidelijke verwachting opgesteld worden. Naast warmte wordt gekeken naar mogelijke verschillen tussen vaders en moeders in het belang van positieve disciplineren op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Dit kan wederom verklaard worden vanuit de sociale roltheorie (Hosley & Montemayor, 1997), de ouderlijke investeringstheorie (Trivers, 1972), de sekse-roltheorie (Bem, 1974) en de hechtingstheorie (Bowlby, 1969). Uit onderzoek van Karreman en collega's (2009) blijkt geen verschil in het belang van positieve disciplineren tussen vaders en moeders op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Door inconsistentie tussen onderzoek en literatuur kan geen verwachting worden opgesteld met betrekking tot verschillen in het belang van positieve disciplineren tussen vaders en moeders op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

Vooralsnog is relatief weinig bekend over de verschillen tussen vaders en moeders in de opvoedgedragingen warmte en positieve disciplineren, evenals over de samenhang van deze opvoedgedragingen met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Om hier meer kennis over te krijgen zal dit onderzoek zich richten op de volgende onderzoeksvragen: 'Verschillen vaders en moeders in de mate van het bieden van warmte?', 'Verschillen vaders en moeders in de mate van het toepassen van positieve disciplineren?', 'Is er een verschil tussen vaders en moeders in de samenhang van het bieden van warmte en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind?' en 'Is er een verschil tussen vaders en moeders in de samenhang van het toepassen van positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind?'.

METHODE

Participanten

Aan dit onderzoek hebben 306 vaders en 307 moeders deelgenomen met kinderen tussen de 12 en 48 maanden, $M = 30.00$ maanden, $SD = 9.64$, waarvan 51.14% meisjes. Op het moment van invullen van de vragenlijsten varieert de leeftijd van vaders van 22 tot 51 jaar, $M = 35.30$ jaar, $SD = 4.80$. Moeders waren op dat moment tussen de 22 en 46 jaar, $M = 33.23$ jaar, $SD = 4.18$. Het grootste deel van de ouders is van Nederlandse afkomst, 98% van de moeders en 97% van de vaders. Naast de etniciteit is gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders. Hierbij heeft 58.31% van de moeders en 58.69% van de vaders een HBO-opleiding of hoger afgerond. In de Nederlandse beroepsbevolking betreft dit 34.03%, waardoor de steekproef in dit onderzoek niet representatief is voor de Nederlandse beroepsbevolking (CBS, 2010). In de vragenlijst is aan moeders gevraagd aan te geven wie het grootste aandeel in de opvoeding heeft. Hierbij geeft 60.91% van de moeders aan dat zij het grootste aandeel heeft, 35.83% geeft aan dat het aandeel in opvoeding gelijk is voor vader en moeder en 3.26% heeft een ander antwoord ingevuld.

Procedure

Voor dit onderzoek is de data verzameld in Nederland. De respondenten zijn geworven via de familie- en vriendenkring van de onderzoekers en op verschillende kinderdagverblijven. Aan de respondenten is een wervingsbrief uitgedeeld met de vraag of ze mee willen doen aan dit onderzoek. In deze wervingsbrief wordt het doel van dit onderzoek beschreven en wordt duidelijk gemaakt dat deelname vrijwillig en anoniem is. Door middel van het inleveren van een antwoordstrook hebben de respondenten laten weten mee te willen doen aan het onderzoek. Elk ouderpaar heeft meegedaan met één kind in de leeftijd tussen 12 en 48 maanden. Voor vaders en moeders zijn verschillende vragenboekjes opgesteld, aangepast aan de leeftijd van het kind. Vaders en moeders is gevraagd de vragenboekjes onafhankelijk van elkaar en over zichzelf in te vullen. Deze boekjes zijn samen met een retourenveloppe opgestuurd naar de respondenten. Een week na het versturen van de boekjes is een herinneringsmail gestuurd naar de ouders.

Meetinstrumenten

Early Childhood Parenting Questionnaire

In dit onderzoek zijn de opvoedgedragingen warmte en positieve disciplineren gemeten aan de hand van de *Early Childhood Parenting Questionnaire* (CECPAQ) (Verhoeven, Van Baar, Deković, Bodden & Steenis, 2010). De antwoordmogelijkheden variëren van 1 = *Nooit* tot 6 = *Altijd*. Om een individuele score voor elke ouder te bepalen, wordt van de 15 items een gemiddelde score genomen. Een hogere score betekent dat het gedrag

kenmerkender is voor de ouder De CECPAQ bevat 15 items waarmee, aan de hand van drie opvoedgedragingen, warmte wordt gemeten. Eén van de drie gedragingen die wordt gemeten is sensitiviteit, $N = 5$ items. Een voorbeelditem van sensitiviteit is 'Ik weet heel goed wat mijn kind wil of voelt'. Het tweede opvoedgedrag is responsiviteit, $N = 5$ items. Een voorbeelditem hierbij is 'Ik ben goed in staat de aandacht van mijn kind te trekken'. Tot slot wordt het opvoedgedrag affectie gemeten, $N = 5$ items. Een voorbeelditem van affectie is 'Ik vertel mijn kind dat hij/zij mij gelukkig maakt'. De betrouwbaarheid van deze drie items voor moeders is *Cronbach's* $\alpha = .86$ en voor vaders *Cronbach's* $\alpha = .90$. Dit wordt beide door de COTAN als goed beoordeeld (Evers, Braak, Frima, & van Vliet-Mulder, 2009-2011).

Positieve disciplineren wordt aan de hand van vijf items gemeten. Deze vijf items meten twee opvoedgedragingen, namelijk belonen van goed gedrag, $N = 2$ items, en inductie, $N = 3$ items. Inductie is het geven van uitleg aan het kind dat bepaald gedrag ongewenst is (Verhoeven et al., 2007). Een voorbeelditem van belonen is 'Als mijn kind zich goed gedraagt, geef ik hem/haar een compliment of een knuffel', en van inductie 'Ik leg mijn kind uit waarom hij/zij gecorrigeerd of gestraft wordt'. De betrouwbaarheid van deze items voor moeders is *Cronbach's* $\alpha = .69$, dit wordt door de COTAN als voldoende beoordeeld. Voor vaders is de *Cronbach's* $\alpha = .71$, dit wordt door de COTAN als goed beoordeeld (Evers et al., 2009-2011).

Ages and Stages Questionnaires: Social-Emotional (ASQ-SE)

De eerste vragenlijst die de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind meet is de *Ages and Stages Questionnaires: Social-Emotional (ASQ-SE)* (Bricker, Squires & Mounts, 1995). Van deze vragenlijst hebben de moeders een Nederlandse versie ingevuld. De ASQ-SE is ingedeeld in leeftijdscategorieën van respectievelijk 6, 12, 18, 24, 30, 36 en 48 maanden. De vragenlijst voor kinderen van 6 maanden heeft 19 items. Bij elke volgende leeftijdscategorie komt er een aantal items bij, om bij de ASQ-SE voor kinderen van 48 maanden te eindigen met 33 items. Een voorbeelditem is 'Kijkt uw kind u aan als u tegen hem/haar praat?'. Elk item wordt beantwoord met een keuze uit drie antwoordmogelijkheden: *meestal*, *soms* en *zelden of nooit*. Daarnaast is er een antwoordmogelijkheid '*vink aan als dit u zorgen baart*'. De antwoordmogelijkheden worden gescoord met nul, vijf of tien punten. Tevens worden vijf extra punten toegekend wanneer ouders aanvinken dat ze de betreffende situatie zorgwekkend vinden. Een hoge somscore op de ASQ-SE betekent dat de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind vertraagd is. De minimumscore is nul punten, de maximale score varieert van 285 punten bij 12 maanden en 495 punten bij 48 maanden. Gezien het verschil in aantal items per leeftijdscategorie bij de ASQ-SE wordt de somscore gestandaardiseerd. De gestandaardiseerde score varieert van -5 tot 5. Bij een negatieve score laat het kind, ten

opzichte van leeftijdgenootjes, minder probleemgedrag zien dan bij een positieve score. De betrouwbaarheid van de ASQ-SE varieert van *Cronbach's* $\alpha = .69$ bij zes maanden tot *Cronbach's* $\alpha = .91$ bij 48 maanden (Bricker, Squires & Mounts, 1995). De COTAN beoordeelt de betrouwbaarheid tot *Cronbach's* $\alpha = .70$ als voldoende en vanaf *Cronbach's* $\alpha = .70$ als goed (Evers et al., 2009-2011).

Child Behavior Checklist (CBCL-1½-5)

De tweede vragenlijst die de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind meet, de CBCL-1½-5, is alleen door moeders ingevuld bij kinderen vanaf 17 maanden, $n = 273$. In dit onderzoek worden enkel de 24 items van de breedbandschaal externaliserend gedrag gebruikt. Deze schaal bestaat uit de subschalen aandachtsproblemen, $N = 5$ items, en agressief gedrag, $N = 19$ items. De antwoordmogelijkheden betreffen; 0 = *Helemaal niet*, 1 = *Soms* en 2 = *Duidelijk/vaak* (Achenbach & Rescorla, 2000). Een voorbeelditem is 'Kan zich niet concentreren, kan niet lang de aandacht ergens bij houden'. Een hogere gemiddelde score betekent dat het kind volgens de moeder meer externaliserend probleemgedrag laat zien in vergelijking met leeftijdsgenootjes. De betrouwbaarheid van de breedbandschaal externaliserend gedrag van de CBCL-1½-5 is *Cronbach's* $\alpha = .90$. Dit wordt door de COTAN als goed beoordeeld (Evers et al., 2009-2011).

Analyseplan

Om de onderzoeksvragen met betrekking tot het verschil tussen vaders en moeders in ouderlijke warmte en positieve disciplineren te beantwoorden, wordt gebruik gemaakt van twee afhankelijke *t*-toetsen. Deze toets wordt gebruikt omdat vaders en moeders niet onafhankelijk van elkaar gezien kunnen worden, omdat ze samen hetzelfde kind opvoeden en elkaar hierbij mogelijk beïnvloeden. Voor de onderzoeksvragen met betrekking tot de samenhang tussen het bieden van warmte en het toepassen van positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, wordt gebruik gemaakt van een *Pearson* correlatietoets. Hierbij wordt de samenhang berekend tussen de warmte van moeders en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind bij de CBCL-1½-5 en de ASQ-SE. Hetzelfde wordt gedaan met de gegevens van de vaders. Vervolgens wordt een *Fisher Z*-toets uitgevoerd om te onderzoeken of de sterkte van de samenhang van vaders en moeders, uitgedrukt in correlaties, significant van elkaar verschillen. Als laatste wordt een meervoudige regressieanalyse uitgevoerd om de onderzoeksvragen met betrekking tot de samenhang tussen ouderlijke warmte en positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind te beantwoorden. Dit om te kijken hoeveel proportie variantie de onafhankelijke variabelen verklaren.

RESULTATEN

Beschrijvende statistieken

In Tabel 1 zijn gemiddelden, standaarddeviaties, minimum en maximum van de opgenomen variabelen weergegeven. De variabelen betreffen de opvoedgedragingen warmte moeder, warmte vader, positieve disciplineren moeder en positieve disciplineren vader. Tevens zijn de variabelen CBCL-1½-5 en ASQ-SE voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind opgenomen. Analyses van de skewness, -0.53 tot 1.36, en kurtosis, 0.16 tot 2.96, laten zien dat de verdeling bij benadering normaal verdeeld is (Field, 2005). Na controle van de overige gegevens wordt geen data aangepast.

Verschillen tussen vaders en moeders in opvoedgedragingen

Om de onderzoeksvragen met betrekking tot de verschillen tussen vaders en moeders in ouderlijke warmte en positieve disciplineren te beantwoorden, is een tweezijdige afhankelijke *t*-toets uitgevoerd met $\alpha = .05$. Het blijkt dat vaders en moeders significant van elkaar verschillen in het bieden van warmte, $t(305) = 9.04, p < .001$, waarbij moeders, $M = 5.08, SD = 0.40$, significant meer warmte bieden dan vaders, $M = 4.79, SD = 0.52$ (Tabel 1). Daarnaast is het resultaat significant bevonden met betrekking tot verschillen tussen vaders en moeders in het toepassen van positieve disciplineren, $t(306) = 4.62, p < .001$. Het blijkt dat moeders, $M = 4.72, SD = 0.65$, significant meer positieve disciplineren toepassen dan vaders, $M = 4.51, SD = 0.65$ (Tabel 1).

Samenhang tussen opvoedgedragingen en sociaal-emotionele ontwikkeling

Naast het verschil tussen vaders en moeders in ouderlijke warmte en positieve disciplineren, wordt gekeken naar het verschil tussen vaders en moeders in de samenhang van warmte en positieve disciplineren met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Vanuit de *Pearson* correlatietoetsen blijkt dat de twee vragenlijsten over de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind significant samenhangen, $r = .53, p < .001$ (Tabel 1). Dit betekent dat een hoge score op de ene vragenlijst gepaard gaat met een hoge score op de andere vragenlijst. Het bieden van warmte van moeders blijkt een significante samenhang te hebben met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, $r_{CBCL-1\frac{1}{2}-5} = -.23, p < .001$; $r_{ASQ-SE} = -.22, p < .001$ (Tabel 1). Dit betekent dat een hoge mate van warmte van moeders gepaard gaat met een lage score op de CBCL-1½-5 en de ASQ-SE. Bij vaders is alleen een significante samenhang gevonden bij de ASQ-SE, $r_{CBCL-1\frac{1}{2}-5} = -.09, p = .14$; $r_{ASQ-SE} = -.15, p < .01$ (Tabel 1). Dit betekent dat een hoge mate van warmte van vaders alleen gepaard gaat met een lage score op de ASQ-SE.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken en correlaties met betrekking tot opvoeding en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Warmte moeder						
2. Warmte vader	.27**					
3. Positieve disciplinerings moeder	.34**	.05				
4. Positieve disciplinerings vader	.18**	.44**	.30**			
5. CBCL-1½-5	-.23**	-.09	.03	.03		
6. ASQ-SE	-.22**	-.15*	.04	.00	.53**	
<i>M</i>	5.08	4.79	4.72	4.51	0.45	0.00
<i>SD</i>	0.40	0.52	0.65	0.65	0.29	0.99
<i>Min.</i>	3.67	2.80	2.60	2.00	0.00	-1.49
<i>Max.</i>	6.00	6.00	6.00	6.00	1.54	4.88

* $p < .05$, ** $p < .01$

De samenhang tussen het toepassen van positieve disciplinerings en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind is zowel bij moeders, $r_{CBCL-1\frac{1}{2}-5} = .03$, $p = .65$; $r_{ASQ-SE} = .04$, $p = .47$, als bij vaders, $r_{CBCL-1\frac{1}{2}-5} = .00$, $p = .68$; $r_{ASQ-SE} = .03$, $p = .95$, niet significant bevonden (Tabel 1). Dit betekent dat er geen samenhang is gevonden tussen het toepassen van positieve disciplinerings en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind voor zowel vaders als moeders.

Een Fisher's Z-toets is uitgevoerd om te toetsen of significante verschillen bestaan tussen vaders en moeders wat betreft de mate waarin ouderlijke warmte samenhangt met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Dezelfde analyse is uitgevoerd voor positieve disciplinerings en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. De correlaties tussen het bieden van warmte en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind blijken niet significant verschillend tussen vaders en moeders, Fisher's $Z_{CBCL-1\frac{1}{2}-5} = 1.77$, $p = .08$; Fisher's $Z_{ASQ-SE} = 0.89$, $p = .37$. Dit geldt tevens voor de correlaties tussen het toepassen van positieve disciplinerings en de sociaal emotionele ontwikkeling, Fisher's $Z_{CBCL-1\frac{1}{2}-5} = 0.00$, $p = 1.00$; Fisher's $Z_{ASQ-SE} = -0.49$, $p = .62$. Dit betekent dat de samenhang van de ouderlijke warmte en positieve disciplinerings met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind voor vaders en moeders even sterk is.

Tenslotte wordt de relatieve bijdrage van vaderlijk en moederlijk opvoedgedrag in de voorspelling van de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind onderzocht. Dit wordt apart voor vaders en moeders gedaan met behulp van meervoudige regressieanalyses, met $\alpha = .05$. Uit de analyses blijkt dat vaderlijke en moederlijke warmte een significante proportie variantie verklaren in de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, $F_{CBCL-1\frac{1}{2}-5}(2, 272) = 7.36$, $p < .01$, $R^2 = .05$; $F_{ASQ-SE}(2, 303) = 9.51$, $p < .01$, $R^2 = .06$ (Tabel 2).

Tabel 2. *Meervoudige regressieanalyse voor vaderlijke en moederlijke warmte en positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.*

	CBCL-1½-5				ASQ-SE			
	Warmte		Positieve disciplineren		Warmte		Positieve disciplineren	
	B	β	B	β	B	β	B	β
Moeder	-.16	-.22**	.01	.02	-.50	-.20**	.07	.04
Vader	-.02	-.04	.01	.02	-.18	-.10	-.02	-.01
R^2	.05		.00		.06		.00	
F	7.36		0.15		9.51		0.27	

* $p < .05$, ** $p < .01$

Wanneer de *Bèta*-waarden bij deze toetsen geanalyseerd worden, blijkt dat de warmte van moeders, $\beta_{\text{CBCL-1}\frac{1}{2}\text{-5}} = -.22$, $p < .001$; $\beta_{\text{ASQ-SE}} = -.20$, $p < .01$, een relatief betere voorspeller is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind dan de warmte van vaders, $\beta_{\text{CBCL-1}\frac{1}{2}\text{-5}} = -.04$, $p = .56$; $\beta_{\text{ASQ-SE}} = -.10$, $p = .10$ (Tabel 2). Voor de voorspelling van de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind blijkt dat warmte van moeders belangrijker is dan warmte van vaders. Hierbij geldt dat hoe meer warmte geboden wordt, des te beter de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. De toegevoegde voorspellende waarde van de warmte van vaders is gering.

Eenzelfde analyse is uitgevoerd voor het toepassen van positieve disciplineren. Uit de analyses blijkt dat vaderlijke en moederlijke positieve disciplineren geen significante proportie variantie verklaren in de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, $F_{\text{CBCL-1}\frac{1}{2}\text{-5}}(2, 273) = 0.15$, $p = .86$, $R^2 = .001$; $F_{\text{ASQ-SE}}(2, 304) = 0.27$, $p = .76$, $R^2 = .002$ (Tabel 2). Ook uit de *Bèta*-waarden blijken moeders, $\beta_{\text{CBCL-1}\frac{1}{2}\text{-5}} = .02$, $p = .72$; $\beta_{\text{ASQ-SE}} = .04$, $p = .47$, geen relatief betere voorspellers te zijn dan vaders, $\beta_{\text{CBCL-1}\frac{1}{2}\text{-5}} = .02$, $p = .77$; $\beta_{\text{ASQ-SE}} = -.01$, $p = .87$ (Tabel 2). Voor de voorspelling van de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind blijkt dat moeders en vaders gelijke proportie variantie verklaren.

Samengevat blijkt dat de warmte van moeders voornamelijk de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, gemeten met de CBCL-1½-5 en de ASQ-SE, voorspelt. Hierbij is de toegevoegde voorspellende waarde van de vaders gering. De sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind kan niet worden voorspeld door positieve disciplineren, noch van moeders, noch van vaders.

DISCUSSIE

In dit onderzoek is onderzocht of vaders en moeders van jonge kinderen verschillen in het bieden van warmte en het toepassen van positieve disciplineren. Daarnaast is

onderzocht of de samenhang tussen ouderlijke warmte en positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind verschillend is voor vaders en moeders. Resultaten laten zien dat moeders significant meer warmte bieden en meer positieve disciplineren toepassen dan vaders. Een hoge mate van warmte van vaders en moeders gaat gepaard met minder probleemgedragingen van het kind. In de samenhang tussen warmte en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, is warmte van moeder belangrijker dan warmte van vader. Positieve disciplineren blijkt niet samen te hangen met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

Verschillen tussen vaders en moeders in opvoedgedragingen

Uit dit onderzoek met betrekking tot de verschillen tussen vaders en moeders in het bieden van warmte blijkt dat moeders meer warmte bieden aan het jonge kind dan vaders. Dit resultaat is in overeenstemming met andere onderzoeken waarbij ook gevonden is dat moeders meer warmte bieden dan vaders (Calzada, Eyberg, Rich & Querido, 2004; Gamble et al., 2007; Russell et al., 1998; Verhoeven et al., 2007). Daarnaast komen deze bevindingen overeen met de vooraf opgestelde verwachting. Naast het verschil tussen vaders en moeders in het bieden van warmte, is een verschil in het toepassen van positieve disciplineren gevonden. Moeders blijken meer positieve disciplineren toe te passen dan vaders. Dit resultaat is inconsistent met andere onderzoeken, waarin een gelijke mate van ouderlijke positieve disciplineren gevonden is (Bentley & Fox, 1991; Karreman et al., 2009). Echter, Verhoeven en collega's (2007) hebben wel gevonden dat moeders meer positieve disciplineren toepassen dan vaders. Dit kan verklaard worden doordat Verhoeven en collega's (2007) en dit onderzoek gebruik hebben gemaakt van dezelfde vragenlijst, waarbij positieve disciplineren met slechts vijf items gemeten is. Uit betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat deze vijf items betrouwbaar zijn, maar het kan zijn dat de items niet alle aspecten van positieve disciplineren meten.

De hogere mate van warmte en positieve disciplineren van moeders kan verklaard worden door de sociale roltheorie (Hosley & Montemayor, 1997), de ouderlijke investeringstheorie (Trivers, 1972) en de sekse-roltheorie (Bem, 1974). Volgens de sekse-roltheorie (Bem, 1974) voeden moeders warm op, terwijl vaders meer doelgericht opvoeden (Russell et al., 1998). Daarnaast benadrukt de sociale roltheorie (Hosley & Montemayor, 1997) dat moeders de rol hebben om voor de kinderen en het huishouden te zorgen (Gamble et al., 2007; Gryckowski, Jordan & Mercer, 2009; Lewis & Lamb, 2003; Wood & Eagly, 2002). Vanuit deze theorieën kan gesteld worden dat moeders meer tijd doorbrengen met het kind, wat tevens benadrukt wordt door de ouderlijke investeringstheorie (Trivers, 1972). Volgens deze theorie dragen vaders minder bij aan de zorg voor het kind (Grusec & Hastings, 2007). Ook in dit onderzoek is gevonden dat

60.91% van de moeders aangeeft dat zij de meeste opvoedtaken heeft. Wanneer moeders meer tijd doorbrengen met hun kind neemt de mogelijkheid toe om warmte te bieden en positieve disciplineren toe te passen.

Samenhang tussen opvoedgedragingen en sociaal-emotionele ontwikkeling

Naast de verschillen tussen vaders en moeders in ouderlijke warmte en positieve disciplineren is gekeken naar het verschil in het belang van vaders en moeders voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Uit dit onderzoek blijkt dat een hoge mate van warmte van vaders en moeders gepaard gaat met minder problemen in deze ontwikkeling. Eerder onderzoek laat ook zien dat ouderlijke warmte een belangrijke factor is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (Davidov & Grusec, 2006; Domitrovic & Bierman, 2001; Deater-Deckard et al., 2001). Echter, in dit onderzoek is de samenhang tussen warmte van vaders en sociaal-emotionele ontwikkeling alleen gevonden met de ASQ-SE. Dit kan verklaard worden doordat de CBCL en de ASQ-SE andere aspecten van de sociaal-emotionele ontwikkeling meten, respectievelijk probleemgedrag en mijlpalen van het kind. Mogelijk kijken vaders anders naar probleemgedrag van het kind dan moeders, waardoor vaders het bieden van warmte ook anders afstemmen op het kind. Gekeken naar de samenhang tussen ouderlijke warmte en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, blijkt warmte van moeders belangrijker dan warmte van vaders. Dit resultaat is in overeenstemming met onderzoeken die ook hebben gevonden dat deze samenhang sterker is voor moeders dan voor vaders (Eisenberg et al., 2001; Eisenberg et al., 2005; Hastings et al., 2005). Het gevonden resultaat kan tevens verklaard worden aan de hand van de sociale roltheorie (Hosley & Montemayor, 1997), de ouderlijke investeringstheorie (Trivers, 1972), de sekse-roltheorie (Bem, 1974) en de hechtingstheorie (Bowlby, 1969). Deze theorieën stellen dat moeders meer tijd doorbrengen met hun kind, warmer opvoeden en de belangrijkste hechtingsfiguur zijn (Grusec & Hasting, 2007). Dit kan verklaren dat warmte van moeders belangrijker is dan van vaders op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Echter, dit verschil tussen vaders en moeders is tevens te verklaren doordat alleen moeders de vragenlijsten over de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind hebben ingevuld. Hierdoor is bij voorbaat al een samenhang tussen de gerapporteerde warmte van moeders en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

Positieve disciplineren blijkt daarentegen niet samen te hangen met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Dit is een opvallend resultaat, omdat in eerdere onderzoeken een samenhang is gevonden tussen ouderlijke positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Hoffman, 1979; Karreman et al., 2009). Een verklaring waarom in dit onderzoek geen samenhang is gevonden tussen ouderlijke positieve disciplineren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, kan zijn dat

positieve disciplinerings gemeten is met vijf items. Het is de vraag of deze items dezelfde aspecten van positieve disciplinerings meten als in andere onderzoeken.

Limitaties

Bij het interpreteren van de resultaten is het van belang rekening te houden met limitaties van het onderzoek. Een eerste limitatie is dat dit onderzoek gebaseerd is op cross-sectionele data. Longitudinaal onderzoek is voor toekomstig onderzoek van belang, omdat door middel van meerdere meetmomenten causale verbanden gelegd kunnen worden (Gravetter & Wallnau, 2009).

Een tweede limitatie is de manier van dataverzameling. In dit onderzoek is enkel gebruik gemaakt van zelfrapportage van ouders door middel van vragenlijsten. Dit kan leiden tot het sociaal wenselijk invullen van de vragenlijsten (Robson, 2007). De vragenlijsten over de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind zijn alleen door moeders ingevuld. De keuze om alleen moeders deze vragenlijsten in te laten vullen is gebaseerd op het feit dat moeders vanuit de literatuur als belangrijkste opvoeder worden gezien (Grusec & Hastings, 2007). Een volgende beperking van de manier van dataverzameling is dat ouders de vragenlijsten thuis hebben ingevuld, waardoor het mogelijk is dat ouders de vragenlijsten niet onafhankelijk van elkaar hebben ingevuld of dat de vragenlijst niet door de desbetreffende persoon ingevuld is. In toekomstig onderzoek kan mogelijk gebruik gemaakt worden van observaties en interviews en is het van belang om ook vaders de vragenlijsten met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind in te laten vullen.

Een derde limitatie is de homogeniteit van de onderzoeksgroep. De onderzoeksgroep bestaat voornamelijk uit autochtone Nederlandse families met een hoog opleidingsniveau, wat niet representatief is voor de Nederlandse beroepsbevolking (CBS, 2010). Hierdoor is het generaliseren van de resultaten maar in beperkte mate mogelijk. Toekomstige studies zullen meer nadruk moeten leggen op het verkrijgen van data vanuit gezinnen met een lager opleidingsniveau.

Implicaties

Een sterk punt is dat zowel vaders als moeders onderdeel uitmaken van dit onderzoek. Hierdoor is het mogelijk om een vergelijking te maken tussen vaders en moeders in hun opvoedgedrag. Tevens is meer informatie verkregen met betrekking tot het opvoedgedrag van vaders vandaag de dag. Toekomstig onderzoek en interventie- en preventieprogramma's zullen zich moeten richten op zowel vaders als moeders als het gaat om de sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind (1-4 jaar). Interventie- en preventieprogramma's zullen zich beter kunnen toespitsen op de rol van vaders in de opvoeding.

REFERENTIES

- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2000). *Manual for the ASEBA preschool forms and profiles*. University of Vermont: Research Center for Children, Youth & Families.
- American Psychological Association (2009). *Publication Manual of the American Psychological Association, Sixth edition*. Washington DC: American Psychological Association.
- Averett, S. L., Gennetian, L. A., & Peters, H. E. (2004). Paternal child care and children's development. *Journal of Population Economics*, 18, 391-414. doi: 10.1007/s00148-004-0203-4
- Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de, & Van Dijkum, C. (2007). *Basisboek Statistiek met SPSS*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Bandura, A. (1977). *A Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice Hall.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 155-162.
- Bentley, K. S., & Fox, R. A. (1991). Mothers and fathers of young children: Comparison of parenting styles. *Psychological Reports*, 69, 320-322. doi: 10.2466/PRO.69.5.320-322
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Volume 1: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bricker, D., Squires, J., & Mounts, L. (1995). *Ages and Stages Questionnaire: A parent-completed, child-monitoring system*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
- Calzada, E. J., Eyberg, S. M., Rich, B., & Querido, J. G. (2004). Parenting disruptive preschoolers: Experiences of mothers and fathers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32, 203-213. doi:10.1023/B:JACP.0000019771.43161.1c
- Carr, A. (2006). *The Handbook of child and adolescent clinical psychology. A contextual approach*. Hove / New York: Brunner-Routledge.
- CBS (2010). *Nederlanders (25-64 jaar) naar opleidingsrichting, opleidingsniveau, leeftijd en geslacht 2010: Feiten en cijfers bijeengebracht door het CBS*. Alphen a/d Rijn: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Corwyn, R. F., & Bradley, R. H. (1999). Determinants of paternal and maternal investment in children. *Infant Mental Health Journal*, 20, 238-256. doi: 0163-9641/99/030238-19
- Davidov, M., & Grusec, J. E. (2006). Untangling the links of parental responsiveness to distress and warmth child outcomes. *Child Development*, 77, 44-58. doi: 0009-3920/2006/7701-0004
- De Haan, A. D., Prinzie, P., & Deković, M. (2009). Mothers' and fathers' personality and parenting: The mediating role of sense of competence. *Developmental Psychology*, 45, 1695-1707. doi:10.1037/a0016121

- Deater-Deckard, K., Pike, A., Petrill, S. A., Cutting, A. L., Hughes, C., & O'Connor, T. G. (2001). Nonshared environmental processes in social-emotional development: An observational study of identical twin differences in the preschool period. *Developmental Science, 4*, F1-F6.
- Denham, S. A. (2006). Social-emotional competence as support for school readiness: What is it and how do we assess it? *Early Education and Development, 17*, 57-89. doi:10.1207/s15566935eed1701_4
- Domitrovich, C. E., & Bierman, K. L. (2001). Parenting practices and child social adjustment: Multiple pathways of influence. *Merrill-Palmer Quarterly, 47*, 235-263.
- Eisenberg, N., Losoya, S., Fabes, R. A., Guthrie, I. K., Reiser, M., Murphy, B., ... Padgett, S. J. (2001). Parental socialization of children's dysregulated expression of emotion and externalizing problems. *Journal of Family Psychology, 15*, 183-205. doi: 10.1037//0893-3200.15.2.183
- Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children's effortful control, and externalizing problems: A three-wave longitudinal study. *Child Development, 76*, 1055-1071. doi: 0009-3920/2005/7605-0009
- Evers, A., Braak, M. S. L., Frima, R. M., & Van Vliet-Mulder, J. C. (2009-2011). *COTAN Documentatie*. Amsterdam: Boom test uitgevers.
- Feldman, R. & Eidelman, A. I. (2009). Biological and environmental initial conditions shape the trajectories of cognitive and social-emotional development across the first years of life. *Developmental Science, 12*, 194-200. doi: 10.1111/j.1467-7687.2008.00761.x
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publications.
- Gamble, W. C., Ramakumar, S., & Diaz, A. (2007). Maternal and paternal similarities and differences in parenting: An examination of Mexican-American parents of young children. *Early Childhood Research Quarterly, 22*, 72-88. doi:10.1016/j.ecresq.2006.11.004
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2009). *Statistics for the Behavioral Sciences, Eighth edition*. London: Thomson Wadsworth.
- Grimm, L. G. (1993) *Statistical applications for the behavioral sciences*. New York: Wiley.
- Grusec, J. E. & Hastings, P. D. (2007) (Eds.). *Handbook of Socialization*. New York: Guilford Press.
- Gryczkowski, M. R., Jordan, S. S., & Mercer, S. H. (2009). Differential relations between mothers' and fathers' parenting practices and child externalizing behavior. *Journal of Child and Family Studies, 19*, 539-546. doi: 10.1007/s10826-009-9326-2

- Hastings, P. D., Rubin, K. H., & DeRose, L. (2005). Links among gender, inhibition, and parental socialization in development of prosocial behavior. *Merrill-Palmer Quarterly*, *51*, 467-493. doi: 10.1353/mpq.2005.0023
- Hoffman, M. L. (1979). Development of moral thought, feeling, and behavior. *American Psychologist*, *34*, 958-966. doi: 10.1037/0003-066X.34.10.958
- Hosley, C. A., & Montemayor, R. (1997). Fathers and adolescents. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (pp. 162-178). New York: Wiley.
- Karreman, A., Van Tuijl, C., Van Aken, M. A. G., & Deković, M. (2009). Predicting young children's interactions among effortful control, parenting, and child gender. *Merrill-Palmer Quarterly*, *55*, 111-134. doi: 10.1353/mpq.0.0020
- Kievit, T. H., Tak, J. A., & Bosch, J. D. (2008). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Kotchick, B. A., & Forehand, R. (2002). Putting parenting in perspective: A discussion of the contextual factors that shape parenting practices. *Journal of Child and Family Studies*, *11*, 255-269. doi: 1062-1024/02/0900-0255/0
- Landry, S. H., Smith, K. E., & Swank, P. R. (2006). Responsive parenting: Establishing early foundations for social, communication, and independent problemsolving skills. *Developmental Psychology*, *42*, 627-642. doi: 10.1037/0012-1649.42.4.627
- Landry, S. H., Swank, P. R., Assel, M. A., Smith, K. E., & Vellet, S. (2001). Does early responsive parenting have a special importance for children's development or is consistency across early childhood necessary? *Developmental Psychology*, *37*, 387-403.
- Lewis, C. & Lamb, M. E. (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education*, *18*, 211-228.
- Nelson, D. A., Hart, C. H., Yang, C., Olsen, J. A., & Jin, S. (2006). Aversive parenting in China: Associations with child physical and relational aggression. *Child Development*, *77*, 554-572. doi: 10.1111/j.1467-8624.2006.00890.x
- Page, M., Wilhelm, M. S., Gamble, W. C., & Card, N. A. (2010). A comparison of maternal sensitivity and verbal stimulation as unique predictors of infant social-emotional and cognitive development. *Infant Behavior & Development*, *33*, 101-110. doi: 10.1016/j.infbeh.2009.12.001
- Pleck, J. H., & Masciadrelli, B. P. (2004). Paternal involvement by U.S. residential fathers: Levels, sources, and consequences. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (4th ed., pp. 222-271). New York: Wiley.
- Robson, C. (2007). *Real world research*. Oxford: Blackwell Publishing.

- Russell, A., Aloa, V., Feder, T., Glover, A., Miller, H., & Palmer, G. (1998). Sex-based differences in parenting styles in a sample with preschool children. *Australian Journal of Psychology, 50*, 69-99.
- Sanders, M. R. (2008). Triple P-positive parenting program as a public health approach to strengthening parenting. *Journal of Family Psychology, 22*, 506-517. doi: 10.1037/0893-3200.22.3.506
- Simons, R. L., Lin, K., Gordon, L. C., Brody, G. H., Murry, V., & Conger, R. (2002). Community differences in the association between parenting practices and child conduct problems. *Journal of Marriage and Family, 64*, 331-345. doi: 10.1111/j.1741-3737.2002.00331.x
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan.
- Thorndyke, E. (1898). Animal intelligence: An experimental study of associative processes in animals. *Psychological Review Monograph Supplements, 2*, 4-160.
- Trivers, R. L. (1972) Parental investment and sexual selection. In B. Campbell (Ed.) *Sexual selection and the descent of man, 1871-1971* (pp 136-179). Chicago, Aldine.
- Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M., & Van Aken, M. A. G. (2007). Parenting during toddlerhood: Contributions of parental, contextual, and child characteristics. *Journal of Family Issues, 28*, 1663-1691. doi: 10.1177/0192513X07302098
- Verhoeven, M., Van Baar, A., Deković, M., Boddien, D., & Steenis, L. (2010). *The development of a Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ)*. Unpublished manuscript.
- Volkow, N. D., & Li, T. K., (2005). Drugs and alcohol: Treating and preventing abuse, addiction and their medical consequences. *Pharmacology and Therapeutics, 108*, 3-17. doi:10.1016/j.pharmthera.2005.06.021
- Wicks-Nelson, R. & Israel, A. C. (2009). *Abnormal Child and Adolescent Psychology, Seventh edition*. New Jersey: Pearson Education.
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin, 128*, 699-727. doi: 10.1037//0033-2909.128.5.699
- Woolfolk, A., Hughes, M., & Walkup V. (2008). *Psychology in education*. Harlow: Person Education Limited.

Parental warmth and positive discipline related to social-emotional development in young children; differences between fathers and mothers

Background Few is known about the role of fathers in the social-emotional development in young children. This study examines the differences between fathers and mothers in warmth and positive discipline. Furthermore the cohesion between these parenting behaviors and social-emotional development of the young child is being examined.

Method 306 fathers and 307 mothers participated, with their child in the age of 12 to 48 months, $M = 30.00$ months, $SD = 9.64$. Fathers and mothers reported about their own behavior and completed these questionnaires independently. To measure the parenting behaviors warmth and positive discipline the *Early Childhood Parenting Questionnaire* is used. The social-emotional development is measured with the *Ages and Stages Questionnaires: Social-Emotional* and the *Child Behavior Checklist-1½-5*, which were completed by mothers only. **Results** Mothers appeared to show significantly more warmth and positive discipline than fathers. Moreover, parental warmth predicts the social-emotional development of the child. The warmth of mothers in this cohesion, is more important than the warmth of fathers. When parents show more warmth, the child shows less problem behavior. The social-emotional development of the child can be predicted by positive discipline neither for fathers, nor for mothers. **Conclusion** Concluding from the results, fathers should be involved in intervention- and prevention programs. This appears to be important because the paternal role can't be excluded in predicting the social-emotional development of the young child.

Keywords warmth, positive discipline, social-emotional development, young child, fathers, mothers.